

LETTERKUNDE

bezitten een zoo sterk eigen karakter, dat van navolging niet kan worden gesproken.

De identificatie van Matilda met Rufino herinnert aan de reïncarnatiegedachte bij Slauerhoff, die den hedendaagschen marconist Cameron zich doet vereenzelvigen met den zeventiende-eeuwschen Portugeeschen dichter Camoës. Ook andere vondsten van Slauerhoff: het vreemde land, waardoor de hoofdpersoon trekt, de invloed van de zee, de figuren rondom Hsioe, zijn in soortgelijken vorm bij Helman te vinden. Maar de beide auteurs zijn ondanks welke overeenkomst ook, zeer uiteenlopend, zoowel wat visie als stijl betreft. Onze Hollandsche Baudelaire heeft de reïncarnatie van Camoës in de figuur van Cameron aangewend als één der motieven van zijn visionnaire epiek, voor Helman is de identificatie van Matilda met Rufino de kern van het gebeuren. Slauerhoff's stijl bezit die voorname onverschilligheid, welke de gevoelsaccenten naar den achtergrond dringt, vanwaar zij misschien een des te grooter rol spelen. Bij Helman worden de gevoelens dichter naar den voorgrond gestuwd, hoewel hij nergens in sentimentaliteit ontardt.

Wat het hoofdmotief van *Het Vergeten Gezicht* betreft, kan ik eenigen twijfel omtrent de aannemelijkheid van het gebeuren niet ontkennen. In *Serenitas* ging Helman uit van een verwante gedachte, n.l. die van den geslachtloozen mensch. Er liggen hier, zoowel filosofisch als realistisch beschouwd, vele voetangels en klemmen en op zijn zachtst uitgedrukt, is de mogelijkheid van een reële gedaanteverwisseling van een prostituée tot matroos niet zeer aanvaardbaar. Hier ligt de breuk in het verder zoo gave werk; men kan

deze transformatie naar lichaam en ziel niet anders dan overdrachtelijk aanvaarden, terwijl het boek in zijn beschrijving en sfeer van een nauwkeurigheid en een realisme getuigt, die met dit metamorphose-thema in botsing komen.

Het blijft de vraag, in hoeverre de mensche-lijke ziel aan de gedaante van man of vrouw is gebonden. Dit is een zeer belangrijke kwestie, die ons van verschillende gedachten-niveaux kan interesseeren. Maar of de ziel van een prostituée zonder overgang vatbaar zou zijn voor de eenzaamheid en de zuiverheid van sterrennachten op den Oceaan, zooals Helman die in muzikaal proza beschrijft, waag ik ernstig in twijfel te trekken. En volkomen onaanvaardbaar is het, dat een ziel, schoon-gewasschen door deze zilte ruimte en door-waaide stilte, weer terug keert tot het leven van ontucht en daarmede het geheele „reïnigingsproces” ongedaan maakt.

Het zou m.i. een vergissing zijn, dit boek als psychologischen roman te willen zien. Helman geeft ons geen karakterstructuur der hoofdpersonen te overdenken; hij analyseert geen psychologische verschijnselen. Zijn twee hoofdpersonen stellen hem in staat een grootsch schilderij te ontwerpen van Mexicaansche landschappen, van Oceanen en havens, van de verdorven stadswijken met hun aan marijuana verslaafde rampzaligen. Hybrisch misschien in de bonte beelden van zeelieden en prostituées, van cultuur en aarde-gebondenheid, van primitief instinct en wijsheid, maar voortdurend fonkelend van leven, verrassend van wending, fascineerend in elk detail.

Wanneer ik het conflict tusschen realisme en mystiek terzijde laat, dan kan ik in de